

هیئت داوران نشریه در دوره قبل

دکتر خانلرخانی علی (پژوهشگاه مواد و انرژی)
دکتر سلجوقی احسان (دانشگاه فردوسی)
دکتر صالحی احسان (دانشگاه اراک)
دکتر ضرغامی رضا (دانشگاه تهران)
دکتر فرخانی داریوش (پژوهشگاه صنعت نفت)
دکتر گنجی انسیه (پژوهشگاه صنعت نفت)
دکتر گوگل مهدی (پژوهشگاه صنعت نفت)
دکتر مختارانی بابک (پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی ایران)

دکتر امینیان جواد (دانشگاه شهید بهشتی)
دکتر آذین رضا (دانشگاه خلیج فارس)
دکتر آینی بیبا (دانشگاه تربیت مدرس)
دکتر باقری طبیبه (پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک)
دکتر جعفری نصر محمدرضا (پژوهشگاه صنعت نفت)
مهندس حسین‌زاده حسین (دانشگاه صنعتی شریف)

جشنواره ملی دانایی خلیج فارس

کمتز از نیازهای واقعی صنعت بوده و لذا در طول تاریخ همواره یک صنعت مصرف‌کننده و واردکننده فناوری بوده است. دستیابی به فناوری‌های نوین در سطوح مختلف و توسعه نوآوری‌های برتر تضمین‌کننده خودکفایی اقتصادی کشور می‌باشد. در سایه توسعه فناوری‌های دانش بنیان، دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز توسعه جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۴۰۴ عملی خواهد شد. با وجود پیشرفت فناوری و اکتشافات منابع جدید انرژی، نیاز صنعت به صادرات، گسترش صنایع تبدیلی، سرمایه‌گذاری ویژه و متناسب با نیازهای صنعت در خصوص بومی‌سازی فناوری و ایجاد مزیت در حوزه دانشی و فناوری حایز اهمیت است. به نظر می‌رسد یکی از راه‌های توسعه فناوری بومی در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی شناخت بهتر صنعت از ظرفیت‌های نوآوری و خلاقیت فن‌آفرینان و معرفی فناوری‌های برتر و جدید به صنعت است. این رویکرد در قالب جشنواره‌های فناوری و فن‌آفرینی تجلی می‌یابد. در این رویدادها، نمایندگان صنعت از نزدیک با نوآوری‌ها و محصولات برتر آشنا می‌شوند و فناوران صاحب ایده و محصول فرصت می‌یابند تا جدیدترین دستاوردهای خود را در معرض داوری و ارزیابی صنعت قرار دهند. جشنواره ملی دانایی خلیج فارس که اردیبهشت ماه امسال پنجمین دوره‌ی خود را برگزار کرد یکی از رویدادهای مهم فناوری است که به ابتکار و همت پارک علم و فناوری خلیج فارس و با همکاری انجمن مهندسی شیمی ایران - شعبه استان بوشهر طراحی و اجرا شده است. این رویداد از سال ۱۳۸۸ آغاز شد و امسال با رویکردی جدید در اطلاع رسانی و جلب حمایت ویژه صنعت نفت و بنیاد ملی نخبگان، جهش چشمگیری در تعداد و کیفیت طرح‌های رسیده به آن به وجود آمد و مورد استقبال گسترده مخاطبان و فناوران قرار گرفت. گزارش کامل برگزاری جشنواره پنجم در همین شماره مجله مهندسی شیمی ایران چاپ شده است. حمایت رسمی وزارت نفت از این جشنواره و اعطای تندیس نخبگی صنعت نفت به نفر اول این جشنواره با وجود جشنواره‌های متعددی که در حوزه نفت و انرژی برگزار می‌شود، نشان از اعتبار و سطح بالای آن و نوید بخش توجه صنعت نفت و گاز و پتروشیمی به فناوری‌های ساخت داخل است. استمرار این حرکت علمی علاوه بر درخشش نام خلیج فارس در مجامع علمی منطقه‌ای و بین‌المللی، افق‌های نوینی در توسعه فناوری ایجاد خواهد کرد و گامی مهم در دستیابی کشور به فناوری‌های برتر و به‌کارگیری آن در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در سطوح مختلف و تضمین‌کننده خودکفایی دانش و فناوری در این صنایع خواهد بود. از انجمن مهندسی شیمی ایران به عنوان انجمن برتر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری انتظار می‌رود با درج برنامه دایمی جشنواره در تقویم رویدادهای سالیانه خود، به اعتلای این جشنواره در کنار فعالیتهای علمی و ترویجی کمک کند و با تعریف جوایز ویژه (مانند تندیس فناوری) سهم بزرگی در اعتلای جشنواره و حمایت از فناوران برتر این حوزه راهبردی کشور ایفا نماید.

دکتر رضا آذین

عضو هیئت علمی دانشگاه خلیج فارس

صنعت نفت ایران قدمتی به درازای ۱۰۷ سال دارد. ایران اولین کشوری بود که در خاورمیانه به نفت دست یافت و صنعت نفت در مدت کوتاهی به صنعت نو و اول ایران تبدیل شد. با توجه به فقر صنعتی ایران در زمان شکل‌گیری و پایه‌گذاری صنعت نفت در ابتدای قرن بیستم، صحبت از به‌کارگیری فناوری و محصولات فناورانه بومی در این صنعت و هر صنعت دیگری (مانند فولاد، خودروسازی و ...) که در دهه‌های بعد به وجود آمد در واقع بی معنا بود و این صنایع از ابتدا با فناوری کاملاً غیر ایرانی شکل گرفت. صنعت نفت گرچه در شکل‌گیری ایران صنعتی پیشرو بود، لیکن بعدها در بومی‌سازی فناوری بازماند و تا دهه‌های متوالی یک صنعت مصرف‌کننده و واردکننده فناوری باقی ماند. این در حالی است که مدیریت صنعت نفت ایران از همان ابتدای کار پژوهش‌های مورد نیاز خود را دنبال می‌کرد. به عنوان نمونه یکی از گزارش‌های قدیمی با عنوان Baker, W. J. "An experimental investigation into the Laws of Fluid Flow in Fractures", P. E. 56, Anglo-Iranian Oil Co., Ltd, MIS, 17 Sept. 1935 اشاره می‌شود که به مطالعات آزمایشگاهی و مدلسازی تولید نفت از مخازن شکافتار کریناته ایران پرداخته است و یکی از کارهای اصیل این حوزه به شمار می‌رود. این گزارش تنها ۱۸ سال بعد از شروع صنعت نفت به سفارش شرکت نفت ایران و انگلیس (Anglo Iranian Oil Company) تهیه شده است. مزید استحضار خوانندگان، MIS مخفف مسجد سلیمان است، همان جایی که اولین چاه نفت خاورمیانه فوران کرد. همچنین، شرکت نفت ایران و انگلیس، Anglo-Iranian Oil Co. پس از ملی شدن صنعت نفت به دو شرکت ملی نفت ایران و بریتیش پترولیوم (British Petroleum-BP) تفکیک شد. این دو شرکت البته بعدها سرنوشت متفاوتی در حوزه‌های کلاسیک و نوین فناوری انرژی پیدا کردند. شرکت ملی نفت ایران حیات خود را به کمک کنسرسیوم BP به یکی از شرکتهای بزرگ بین‌المللی تبدیل شد و با توسعه قلمرو کاری از سوخته‌های فسیلی به انرژی‌های تجدیدپذیر سازگار با محیط زیست در سال ۲۰۰۰ برسد خود را از British Petroleum (نفت بریتانیایی) به Beyond Petroleum (فراتر از نفت) تغییر داد.

این رویکرد بعدها در پالایشگاه آبادان، بزرگترین پالایشگاه نفت جهان در آن زمان، ادامه یافت. دهه‌های متوالی مهندسان پالایشگاه با تعریف پروژه‌های پژوهشی و مهندسی با استادان و دانشجویان دانشکده نفت آبادان تعاملات علمی داشتند و مسائل فنی و غیر فنی پالایشگاه را بررسی و حل می‌کردند. هر دانشجو در دوره تحصیل، یک یا دو مسئله مهندسی مربوط به پالایشگاه را در قالب پروژه‌های کوچک زیر نظر استادان خود و مهندسان پالایشگاه بررسی و حل می‌کرد. تعدادی از مهندسان بزرگ پالایشگاه در آن زمان، بعدها در زمره متخصصین و استادان برجسته جهانی حوزه‌های مهندسی فرایند قرار گرفتند. از آن جمله می‌توان به لویبن (Luyben) اشاره کرد که کتاب معروف خود با عنوان (Process Modelling, Simulation and Control for Chemical Engineers) را به جامعه علمی مهندسی شیمی عرضه کرد. این کتاب در زمان چاپ نخست اولین کتاب مهندسی شیمی در قلمرو مدلسازی، شبیه سازی و کنترل بود. لویبن در مقدمه کتاب به سابقه کاری خود در پالایشگاه آبادان اشاره کرده است. با این حال، شمار پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و فناوری صنعت نفت، گاز و پتروشیمی ایران بسیار